

Asia: VN/19902/2021

Lausuntopyyntö rikosasioiden tietosuojalain toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista

Direktiivin täytäntöönpano

1. Rikosasioiden tietosuojalaki mahdollistaa sen, että rikosasioiden tietosuojalain sijasta tai sen lisäksi sovelletaan joiltakin osin erityislainsäädäntöä. Rikosasioiden tietosuojalakia on myös täydennetty usealla erityislailla. Puuttuuko rikosasioiden tietosuojalaista joiltakin osin tietosuoja koskevia vaatimuksia, jotka olisi syytä huomioida yleislaissa?

Rikosseuraamuslaitos on havainnut, että rikosasioiden tietosuojalakia voisi olla hyvä täsmentää 44 §:n kolmansiin maihin yksityiselle siirrettävien tietojen osalta siten, että siinä otettaisiin kantaa myös laajemmassa kuin yksittäisessä tapauksessa tapahtuvan tietojen käsittelyn osalta. Tämän suhdetta tietosuoja-asetuksen muotoiluun olisi syytä pohtia, koska esim. joidenkin tietojärjestelmien toimittaja palvelimiseen saattaa sijaita kolmannessa maassa, jolloin kyse tuskin on enää kolmannessa maassa sijaitsevan käsittelijän yksittäistapauksessa tapahtuvasta tietojenkäsittelystä.

2. Onko hallinnonalalla voimassa tai suunnitteilla rikosasioiden tietosuojalain 13 §:stä poikkeavaa sääntelyä, mukaan lukien automatisoitu profilointi, jolla on merkittäviä vaikutuksia rekisteröityyn, sekä erityisiä henkilötietoryhmiä hyödyntävä profilointi kuten kasvontunnistus?

Oikeusministeriöllä on vireillä selvitys automatisoidusta päätöksenteosta, jolla tulee olemaan vaikutuksia rekisteröityihin.

3. Onko hallinnonalalla suunnitteilla uusia erityislainsäädäntöhankkeita, joilla on tarkoitus panna täytäntöön joiltakin osin direktiivin säännöksiä?

Rikosseuraamuslaitoksen uusi henkilötietolaki on tulossa voimaan syksyn 2021 aikana.

4. Onko rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säännöksiä, joiden täytäntöönpano erityislainsäädännössä on osoittautunut hankalaksi tai joiden merkitys on epäselvä?

-

Henkilötietojen siirto kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille

5. Mitä sopimuksia, säännöksiä ja standardeja sovelletaan tietosuojan riittävyyden arviointiin, kun henkilötietoja siirretään kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille (ks. rikosasioiden tietosuojalain 41-42 §)?

-

6. Kokemuksenne henkilötietojen siirtoihin sovellettavista poikkeuksista (rikosasioiden tietosuojalain 43 §), jotka koskevat tietosuojan riittävyyttä?

Ks. kohta 1.

7. Kokemuksenne rikosasioiden tietosuojalain 44 §:n (henkilötietojen siirto kolmansiin maihin yksityisille ja muille vastaanottajille) soveltamisesta?

Ks. kohta 1.

8. Millä tavalla rikosasioiden tietosuojalain säännökset ovat vaikuttaneet toimivaltaisten viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon kansallisesti, jäsenvaltioiden välillä ja Suomen ja kolmansien maiden välillä, huomioiden erityisesti rekisterinpitäjien väliseen luottamukseen liittyvät näkökohdat?

Tietojenvaihto usein perustuu rikostentorjuntaviranomaisten välillä erityislainsäädäntöön, mutta taustalla tietenkin vaikuttavat myös rikosasioiden tietosuojalain säännökset (41- 43 §:t). Viranomaisten väliseen luottamukseen liittyviä näkökohtia ei ole noussut esille.

Muut kokemukset rikosasioiden tietosuojalain soveltamisesta

9. Minkälaista rikosasioiden tietosuojalakia täydentävää ohjeistusta rekisterinpitäjä/tietosuojaviranomainen antanut henkilötietojen käsittelystä?

Tietoturvaloukkausten osalta Rikosseuraamuslaitoksessa on laadittu lomake, jossa ohjataan tekemään loukkausilmoitus. Myös henkilötietojen tarkastamisesta kieltäytymiseen on laadittu kieltäytymistodistus.

10. Millä tavalla henkilökunnan tietoisuutta rikosasioiden tietosuojalain vaatimuksista on pyritty parantamaan?

Rikosseuraamuslaitoksessa uusien työntekijöiden perehdytyksestä lähtien tietosuoja-asiat ovat esillä. Koulutustilaisuuksissa asioita on käyty läpi ja työn alla on erikseen varsinainen koulutuspaketti tietosuoja-asioita varten (mm. verkko-oppimista). ICT- ja tietoturvavastaavien verkosto kokoontuu säännöllisesti käsittelemään mm. tietosuoja-asioita.

11. Millä tavalla rekisteröidyn tarkastusoikeus (rikosasioiden tietosuojalain 23 ja 24 § sekä 29 §) on järjestetty? Miten paljon rekisterinpitäjä/tietosuojaviranomainen on vastaanottanut vuosittain (2019-2021) tarkastuspyyntöjä ja mitä tilanteita, rekistereitä tai tietoryhmiä ne ovat pääosin koskeneet?

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen henkilötietojen tarkastamisesta, jossa kuvataan prosessi, jota tarkastamisessa noudatetaan. Tarkastusoikeutta käytetään Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä (vankilat, yhdyskuntaseuraamustoimistot), josta syystä lukumääristä on vaikeaa antaa arviota. Tietopyynnöt ovat koskeneet käytännössä Risen henkilörekistereistä löytyviä, rangaistusten täytäntöönpanoa koskevia asiakkaiden henkilötietoja.

12. Onko rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyyn nimetty tietosuojavastaava ja/tai mikä on rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvan käsittelyn valvontaan osoitetun henkilökunnan lukumäärä?

Rikosseuraamuslaitos on nimennyt tietosuojavastaavan. Valvontaan osoitettua henkilökuntaa on nimetty kolme henkilöä.

13. Onko rikosasioiden tietosuojalain noudattamisessa ilmennyt ongelmia ja mitä säännöksiä ongelmat ovat erityisesti koskeneet?

Henkilötietojen käsittelyyn kolmannessa maassa yksityisen käsittelijän toimesta liittyy edellä mainittuja ongelmia. Rikosasioiden henkilötietolain suhdetta julkisuuslakiin olisi hyvä selkiyttää ja tästä onkin hanke käynnissä. Sääntely on osin julkisuuslain kanssa päällekkäistä ja joissain tilanteissa ristiriitaistakin.

14. Näkemyksenne lainsäädännön toimivuudesta tietosuojaviranomaisen valvontavaltuuksien käytön ja laillisuusvalvonnan näkökulmasta?

Kokemusten perusteella lain säännökset ovat valvontavaltuuksien käytön ja laillisuusvalvonnan osalta toimivia.

15. Onko rikosasioiden tietosuojalain 51 ja 52 §:n säännöksiä vielä sovellettu ja jos kyllä, minkälaisissa tilanteissa?

Rikosseuraamuslaitoksen osalta edellä mainitut lainkohdat eivät ole vielä tulleet sovellettaviksi.

16. Kokemuksenne rikosasioiden tietosuojalain säännösten ja rikosoikeudellisen ja virkamiesoikeudellisen sääntelyn yhteentoimivuudesta?

Kokemusten perusteella säännökset toimivat hyvin yhdessä.

17. Mahdolliset huomionne henkilötietojen käsittelyn tietoturvallisuutta koskevista vaatimuksista (suunnitelmat, ohjeet, tietojärjestelmämuutokset, organisatoriset muutokset, auditoinnit, tietoturvaloukkauksia koskevat ilmoitukset), huomioiden myös lokitietojen osalta täytäntöönpanoon varattu siirtymäaika

Yksityiset toimijat, jotka käsittelevät järjestelmissään sekä direktiivin että asetuksen alaan kuuluvia tietoja joutuvat direktiivin pohjalta noudattamaan tiukempia lokitusvaatimuksia kuin muut toimijat mahdollisesti käsitellessään pelkästään asetuksen alaan kuuluvia tietoja. Lokitus joudutaan siis rakentamaan direktiivin tiukempien vaatimusten mukaisesti.

18. Mahdolliset huomionne rikosasioiden tietosuojalain vaikutuksista uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöön

Näkemyksemme mukaan rikosasioiden tietosuojalaki ei sinänsä ainakaan estä uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa, mutta asettaa kyllä tärkeitä juridisia reunaehtoja esim. tekoälyn ja automaattisen päätöksenteon käytölle.

19. Muut mahdolliset huomionne rikosasioiden tietosuojadirektiivistä tai rikosasioiden tietosuojalaista ja sen soveltamisesta

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Hänninen Esa-Pekka
Rikosseuraamuslaitos